

Literaturanmeldelser.

Robert E. Peary: The North Pole. With an introduction by Theodore Roosevelt. 116 illustrations from photographs. London 1910. 315 pp.

Vi har tidligere i dette Tidsskrift udtalt et oprigtigt Haab om, at Peary maatte naa Polen, ikke fordi vi i og for sig ansaa selve det blot at naa Nordpolen for en over al Maade vigtig geografisk Opgave, men fordi vi nærrede den Overbevisning, at der først vilde komme det fornødne Samarbejde og System i den videnskabelige Polarforskning, naar begge Polerne var naaet. At vi havde Ret heri, viser Roald Amundsens Opgivelse af den paatænkte Drift over Nordpolaroceanets Midte til Fordel for et Kapløb mod Sydpolen. Og dog lover selve Sydpolen efter Shackletons glimrende Færd grumme ringe Udbytte i Sammenligning med de oceanografiske Undersøgelser i Nordpolarbassinet, som Peary under sin stærkt forcerede Slædefart kun i ringe Grad kunde tage sig af.

Ved Omtalen af Pearys forrige Bog fremhævede vi, at det at naa den Del af Polarbassinet, hvor Nordpolen findes, havde en underordnet Interesse, fordi der bare var Ismarker, som drev om som paa det øvrige Ishav. Vi skrev endvidere, at det vilde være Peary umuligt at konstatere Nordpolens Plads blot nogenlunde nøjagtigt. At dette slog til, ved nu alle. Efter hvad der nu er konstateret af den af National Geographical Society nedsatte Kommission, passerede Peary den 6. April 1909 Polen i en Afstand af ca. 8 km., men kom den Dagen efter ved en tværgaaende Bevægelse vinkelret paa sin Marschrute ca. 3 km. nær og naaede altsaa $89^{\circ} 58' 24''$ n. Br. At Nordpolen er naaet, saaledes som den under de givne Forhold overhovedet kunde naas, er da klart; men at vi dermed ikke har naaet andet end at kunne farve endnu et lille Stykke af Polarbassinet blaat istedetfor hvidt, er ligesaa tydeligt. At dette Hav var meget dybt, vidste vi iforvejen; hvor dybt det er, ved vi ikke

endnu; thi Pearys Lodliner naaede ikke Bunden. Mon man ikke endog udenfor videnskabelige Krese nu, da Polarfeberen er hævet, har en Fornemmelse af, at Pearys Maal var en hidsig efterstræbt Rekord, men videnskabelig set kun en Konstatering af, hvad man med fuld god Grund i Forvejen havde tænkt og sluttet sig til?

Vi paaviste, at Peary paa sin forrige mislykkede Færd havde begaaet flere ret iøjnefaldende Fejl. I sit sidste Værk tilstaar Peary nu aabent, at han efter sin Hjemkomst var blevet klar over at have begaaet disse Fejl, og denne Gang havde naaet sit Maal, fordi han havde rettet dem.

I det hele taget er Pearys Værk grumme aabenhærtigt skrevet, stærkt personlig farvet, klart og roligt i sit Sprog, ganske forskelligt fra hans forrige forjagede, nervøse og ret indholdsløse Rejseberetninger. »The North Pole« er en lige saa læselig som lærerig Bog.

Efter det mislykkede Stormløb i 1906 tænkte Peary kun paa et nyt Forsøg; men da han var klar over, at hans Alder vilde forbyde ham at gøre flere Forsøg end dette, og han havde lovet sin Hustru, at nu skulde det være sidste Gang, synes det, som om han med en voldsom Selvovervindelse har tvunget sig til at bekæmpe Polarfeberen, til at overlægge og forberede alt koldblodigt og ikke hengive sig til Fantasier, Længsler og Drømme. Under Forberedelserne til Rejsen ramtes han af det Slag, at hans Ven Morris K. Jesup, hans finansielle Rygstød og Formand i »The Peary Arctic Club«, pludselig døde. Det saa ud, som om dette skulde blive den paatænkte Ekspeditions Dødsstød, men saa modtog Peary en Dag fra Papirfabrikant Zenas Crane en Cheque paa 10,000 Dollars med Løfte om mere, hvis det var nødvendigt, og dermed var Foretagendet sikret.

Glanspunktet i Pearys Bog er vel nok de Kapitler (21—22), som omhandler hans Rejsemetode, Peary-Systemet, som han kalder det. De fleste Punkter i dette System er selvfølgelig og indgaar i

enhver alvorlig Plan til en Slædefærd over det aabne Ishav; men enkelte er særegne for Peary, navnlig Anvendelsen af Eskimoer til Jægere og Slædekuske i saa stort Omfang; men ogsaa Arrangementet med Hovedstyrke og Hjælpehold, hvoraf et Pionerhold til at gaa i Spidsen, bane Vej og bygge Igloos (Snehytter) til Overnatning, er specielt Peary'sk. En af de Maader, hvorpaa Peary sparede paa sine Kræfter og dæmpede in Iver, bestod netop i, at han i alle Henseender gjorde det saa let og bekvemt som muligt for sig selv og sit eget Slædehold og læsede Byrderne over paa de andre Hold. Dette krævede naturligvis Selvovervindelse; men det var klogt.

I 1906 havde Peary spredt sine Slædehold for meget; denne Gang holdt han dem tættere sammen, og anvendte flere Hold end han nogensinde før har gjort. »Uden det«, skriver Peary, »er det en fysisk Umulighed for noget Menneske at naa Nordpolen og komme igen og fortælle derom«. Man ved, hvad han sigter til med disse Ord. At det er umuligt, ligger i, siger Peary, at man paa Hundeslæder ikke kan medføre Proviant nok til en Rejse paa 800—900 engelske Mil over Havis, og altsaa maa have Depotslæder, dernæst i, at man maa have flere Hold, som kan skiftes til det opslidende Pionerarbejde, og indrette det saaledes, at Hovedpartiet ikke gaar i Spidsen før paa det sidste Stykke Vej, hvor de er alene og skal sætte Farten op. »Det gælder derfor at have mange Folk«, siger Peary, atter med en for alle let forstaaelig Adresse. Belært af sit Uheld i 1906 gjorde Peary denne Gang alt for at komme tilbage samme Vej (i samme Spor), som han drog ud, saa at han havde banet Vej, Snehytter at sove i og straks ved Landgangen et stort Depot. Hvert Slædehold bestod som Regel af 3 Eskimoer og en hvid som Fører.

For at undgaa Tidevandsrevnen (den store Revne) Nord for Lincoln-Sø valgte Peary sit Udgangspunkt længere mod Vest (Kap Columbia istedet for Kap Hekla) og sparede derved de ca. 3 Dagsmarscher over Havis, Kap Columbia laa længere mod Nord. En Storm, som kom netop i Rejsens Begyndelse, splittede ogsaa her mod Vest Ismarkerne, saa at Peary maatte ligge og vente i 5 Døgn i ypperligt Rejsevejr ved Renden 45 Kvartmil Nord for Udgangspunktet. Dette blev altsaa til det sidste Akilles-Hælen ved Peary-Systemet, at en Rende aabent Vand, som hverken vilde lukke sig eller fryse til, var en absolut Hindring for videre Fremkomst. Der hjalp hverken den nyopfundne Peary-

Sprittkoger eller do. Peary-Slæde. Men denne Gang kom Peary over Renden med den Proviant og Brændsel, han behøvede, og derved blev Maalet naaet med Glans trods Forsinkelsen ved den store Revne, som efter Pearys Antagelse dannes ved Afslutningen af det undersøiske Plateau Nord for Grant Land. Da Revnen den 11. Marts var passeret, gik det hele Tiden raskt fremad.

Hver 5. Dag blev et Hold sendt hjem med den fornødne Returproviant, og til Hjemsendelse valgtes de mest trætte Eskimoer og de daarligste Slædehunde. Af og til var der Vrøvl med en af Eskimoerne; men det hjalp, naar han kom paa Pearys Hold nogle Dage. Den 26. Marts blev det næstsidste Parti, hvis Fører var Pearys Sekretær, Prof. Ross G. Marvin, sendt hjem fra ca. $86^{\circ} 38'$ n. Br.; men han druknede undervejs i den store Revne, og hans Eskimoer kom alene til Kap Columbia.

Paa $87^{\circ} 47'$ n. Br. vendte det sidste, af Kapitajn Bartlett førte Hjælpeparti, medens Peary med Hovedstyrken, 4 Eskimoer og Negeren Henson, 5 Slæder og 40 Hunde, den 2. April drog videre og naaede Polen i 4 lange Dagsmarscher à 26 Kvartmil. Nu slap han endelig sin opdæmmede Energi løs og jog mod Maalet i vildeste Feber, og den 6. April naaede han Egnen direkte ved Polen i en saa forslidt og opkørt Tilstand, at han knap sansede mere, men blot søgte Søvn. Desværre gik hans Kromometer 10 Minutter for hurtigt, og dette bevirkede, at han kom til at dreje bort fra Kap Columbias Meridian, saa at han kom udenom Polens allernærmeste Strøg. Den Række Observationer af Solhøjden, han foretog, og som alle førte til Polhøjder mellem $89^{\circ} 57'$ og 90° n. Br., beviser dog, at han praktisk talt har naaet Nordpolen.

Hjemfarten til Kap Columbia gik med en forbausende Fart ved Hjælp af »haardt Arbejde, ringe Søvn, megen Erfaring, første Klasses Udrustning og Held med Vejr og aabent Vand«. En af Eskimoerne, der som sine Kammerater dansede, skreg og raabte af Glæde ved atter at sætte Foden paa fast Land, udbrød: »Djævelen sover eller slaas med sin Kone, ellers skulde vi aldrig være kommet saa nemt tilbage«. 53 Døgn (men kun 43 Dagsmarscher) tog hele Rejsen, som var paa ca. 825 Kvartmil. Hjemrejsens 413 Kvartmil blev gjort paa 16 Marscher, altsaa et Gennemsnit af 25—26 Kvartmil. Saa hurtig kan øvede Folk altsaa færdes paa Ishavet, naar Vejen er banet, Vejret stille og Slæ-

derne lette. Men det er en Hastighed, man paa Forhaand aldrig havde turdet regne med og vilde have anset for umulig i det lange Løb.

Da Peary kom tilbage til sit Skib (Roosevelt) ved Kap Sheridan, hvor det ogsaa laa i 1905—06, skrev han i sin Dagbog følgende:

»Ved Polen havde jeg været for udmattet til helt ud at fatte, hvad jeg havde udført: men naar jeg nu laa i min Køje, tænkte jeg paa Kontrasten mellem denne fremgangsrige Hjemkomst til Skibet med den store geografiske Pris i min Besiddelse, og min Hjemkomst tre Aar tidligere, da jeg var nedslaaet, halv død af Sult og havde en Følelse af at have kastet mit Liv bort for at jage efter en Kimære.

Ja! en himmelvid Forskel var der paa Pearys Rejse i 1906 og i 1909, baade hvad Resultat og Udførelse angaar; men Maalet, som nu heldigt blev naaet, var og blev den samme — Kimære.

Axel Anthon Bjørnbo.

Gerhard Schøning: Reise som giennem en Deel af Norge i de Aar 1773, 1774, 1775 paa hans Majestæt Kongens Bekostning er giort og beskrevet. Udgivet af det kgl. norske Videnskabers Selskab i Trondhjem i Anledning af dets 150-Aars Jubilæum. Bd. 1—2. Trondhjem 1910. X + 333 og 275 + LXV i 4°.

Medens Schøning endnu var ansat ved Sorø Akademi, lige før han afløste Langebek som Rigsarkivar, modtog han 500 Rdr. af Kongen for at faa et længe næret Ønske opfyldt om at foretage en Studierejse i sit Hjemland, Norge. Rejsen blev udført 1773—75 og foregik hovedsagelig i det nordenfjeldske. De historiske Mindesmærker og Oldsager, som Rejsen navnlig gjaldt, fandtes der ikke mange af; men for ikke at komme hjem med tomme Hænder, gav Schøning sig slittig som en Bi til at optegne alt muligt om Landets og Indbyggenes Forhold. De 9 tætfyldte Hæfter, han bragte med hjem, og som er havnet paa det kgl. Bibliotek, indeholder en indgaaende topografisk Skildring af de berejste Dele af Norge. Beskrivelsen er tør og ganske upersonlig — det er ingen indtagende personlig Skildring af Rejseoplevelser og Indtryk som f. Eks. Linnés ølandske Rejse — og da Forfatterens Meddelelser ofte er 2. Haands, indeholder de, som han selv er klar over, mange Fejl. Men sammen med de undervejs indsamlede Billeder og den store

Samling af topografiske og geografiske Kort, Schøning bragte med hjem, danner denne Skildring et vigtigt Led i Norges Topografi. Det er en Materialsamling, man ikke tør gaa udenom; men nogen egentlig morsom Læsning, undtagen for meget stedkendte Nordmænd fra de beskrevne Bygder, er det ikke.

En Del af 1. Hæfte (Udgavens Bd. 1, S. 1—162) udkom her i Byen 1778—82, enkelte andre Afsnit i Tidsskrifter; men det meste laa utrykt. I Anledning af sit Jubilæum har nu Videnskabs-Selskabet i Trondhjem med Støtte af den stedlige Sparebank overdraget den ansete Topograf K. Rygh at udgive hele den Del af Beskrivelsen, der vedrører det nordenfjeldske Norge (de 5 første Hæfter). Resultatet af dette store, nyttige og i høj Grad anerkendelsesværdige Arbejde er blevet de foreliggende to tykke Kvartbind.

At angive, hvad nyt og brugbart dette hidtil utrykte Stof angiver, lader sig ikke gøre i en Anmeldelse, og lader sig overhovedet ikke overse i Øjeblikket. Det er en Ting, Tiden vil vise. Derimod kan vi bedømme, om det nye Stof er forelagt Offentligheden i en paalidelig Form, og her beklager vi ikke at kunne give Udgaven i dens Helhed det blaa Stempel, som et saadant monumentalt Værk, der ikke gøres om, gerne skulde have.

Først og fremmest er Udgaven ikke komplet. En stor Del af Schønings til Manuskriptet føjede kolorerede Billeder er udeladt. Dette begrundes ved, at det samme gjorde Schøning i den af ham udgivne Del. Men det er tvivlsomt, om denne Begrundelse er berettiget. Hvad det nu gælder om, er at faa *hele* det af Schøning samlede Materiale gjort almen tilgængeligt. De rimeligvis økonomiske Hensyn, der tvang Schøning til at nøjes med et Udvalg af det hjembragte Billedstof, burde ikke være afgørende nu, da man har langt billigere Reproduktionsmaader at gribe til.

Udeladelsen af Billedstoffet har da ogsaa straks medført, at Teksten gengives ufuldstændigt; thi naar de udeladte Billeder omtales i Teksten, stryger Udgiveren hele vedkommende Sætning uden paa nogen Maade at gøre Rede derfor enten ved en Note, Prikker eller ved at tilføje et [Tegning udeladt]. Der er dog en Slags System i dette, selv om Systemet er galt; men hvad der er værre, er, at der af og til ganske umotiveret springes Noter eller Dele af Noter over, skønt Principet er saa vidt muligt at føje Noterne ind i Teksten og ellers at